

УДК 81.26

СИНТЕЗ НАУКИ, ЛІТЕРАТУРИ, МИСТЕЦТВА В МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ (НА ПРИКЛАДІ ВИДАНЬ, ПРИСВЯЧЕНИХ Т.Г. ШЕВЧЕНКОВІ)

Дабагян І.М., старший викладач факультету лінгвістики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Павловська Л.І., старший викладач факультету лінгвістики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Йдеться про проблеми синтезу науки, літератури і мистецтва в міжнародному контексті. Розглядаються деякі видання, присвячені Т.Г. Шевченко. Нові технології і знання допомагають створювати нові форми науки, літератури і мистецтва. У сучасному суспільстві спостерігаються спроби створювати нові форми видань.

Ключові слова: наука, література, мистецтво, міжкультурна комунікація, Т.Г. Шевченко, П. Одарченко.

Речь идет о проблемах синтеза науки, литературы и искусства в международном контексте. Рассматриваются некоторые издания, посвященные Т.Г. Шевченко. Новые технологии и знания помогают создавать новые формы науки, литературы и искусства. В современном обществе наблюдаются попытки создавать новые формы изданий.

Ключевые слова: наука, литература, искусство, межкультурная коммуникация, Т.Г. Шевченко, П. Одарченко.

Dabagyan I.M., Pavlovskaya L.I. THE SYNTHESIS OF SCIENCE, LITERATURE AND ART IN THE INTERNATIONAL CONTEXT (ON EXAMPLES OF SOME EDITIONS DEVOTED TO T.G. SHEVCHENKO)

The article deals with the problems of the synthesis of science, literature and art in the international context. Some editions devoted to T.G. Shevchenko are considered. New technologies and knowledge's help to create new forms of science, literature and art. The attempts to create new forms of editions are observed in the modern society.

Key words: science, literature, art, intercultural communications, T.G. Shevchenko, P. Odarchenko.

Постановка проблеми. Для нашого часу характерним є різноманіття майже в усіх галузях діяльності людей. Це обумовлено, в першу чергу, розвитком інформаційних технологій, завдяки яким людям стає доступною велика кількість інформації в різних формах. Це велике позитивне досягнення, яке може покращити життя багатьох людей, зробити можливим те, що протягом століть та тисячоліть розвитку людства вважалося неможливим. Тому будь-які дослідження з урахуванням зазначених особливостей є актуальними та потрібними для досягнення позитивних цілей у розвитку як окремої людини, так і людства в цілому [2].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розвиток інформаційних технологій також пов'язаний і з негативними тенденціями. Можливість створення великої кількості майже будь-якої інформації дозволяє вже в більшій мірі, ніж раніш, маніпулювати свідомістю людей. Тим більш, що бурхливий розвиток інформаційних технологій має реальну історію тільки два-три останніх десятиліття. Люди ще не звикли до таких змін, ще не існує достатньо наукових

досліджень, які б сприяли нейтралізації негативних тенденцій, пов'язаних з розвитком і застосуванням інформаційних технологій. Виникають нові форми, нові спроби досягнення позитивних цілей, форми звернення уваги до проблем людства, зокрема до проблем, пов'язаних із збереженням навколишнього середовища. Виникають нові форми в науці, в мистецтві, в літературі. Спостерігаються спроби синтезу науки, мистецтва, художньої літератури. Це глобальна проблема. Ті чи інші явища об'єднання, синтезу можуть бути більш або менш успішними, одноразовими або ж мати широкий розвиток. Такі явища слід спостерігати, вивчати, знаходити позитивні тенденції та закономірності, які можуть у різній формі та мірі допомогти жити сьогодні та визначити подальший розвиток як окремих елементів теорії та практики, так і людства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначною подією для української та світової культури було святкування 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка. Видатний поет, прозаїк, драматург, художник, етнограф, громадський діяч Т.Г. Шевченко відомий в бага-

тьох країнах світу [4]. Його ідеї, його творчість, його біографія, пов'язана з нелегкою історією країни, де він жив та творив, викликають повагу та зацікавлення освічених людей в усьому світі, людей праці, людей доброї волі.

Велика кількість інформації, соціальні проблеми, інші види та теми конструктивної діяльності не завжди дозволяють людям приділити належну увагу цій видатній людині, але можна стверджувати, що Т.Г. Шевченко, його особистість, його ідеї, його твори знаходять підтримку у багатьох людей в світі. І навіть спроби використати ім'я Великого Кобзаря у вузьких політичних цілях, і спроби деяких дослідників знайти «негатив» у житті та творчості Т.Г. Шевченка не зменшують поваги до нього кожної розумної людини. Навпаки, такі явища допомагають додатково замислитись над різноманітними проблемами життя та творчості, виділити основне в такому явищі культури, як Тарас Григорович Шевченко, знайти позитивні ідеї в різноманітті життя, які допомагають існувати та творити в нашому світі, зберігають його, сприяють здійсненню світлих мрій людства.

Завдання дослідження. У даній роботі ми розглянемо особливості збірника наукових праць до 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка «Наука і культура» (Київ, 2014). Збірник планували видавати разом, із різною мірою участі, такі організації: Співдружність Людей Прекрасного Світу, Міжнародний центр східного розвитку та культури «Сакура Мацурі», неформальна творча організація Наукова школа «Прекрасний світ» та Міжнародна академія культури безпеки, екології та здоров'я [3; 6]. Зміст збірника від самого початку планувався не як вузькоспеціалізований, наприклад, тільки літературознавство або життя та творчість Т.Г. Шевченка, а як більш широкий, тобто такий, який відповідає всьому змісту творчості Т.Г. Шевченка, його різнобічній особистості, його гуманістичним ідеям.

Виклад основного матеріалу дослідження. 200-річний ювілей Шевченка припав на складну ситуацію в Україні. Це відобразилось і на змісті, і на формі збірника: не так багато людей взяли участь у збірнику, обмеженими були можливості для укладання збірки (контакти з можливими авторами, час для підготовки, поліграфічні можливості) [3]. Збірник своєю відносно скромною формою та обсягом (60 сторінок) нагадує одне із знаменитих видань, присвячених 150-річному ювілею Шевченка. Це книга відомого літера-

турознавця, письменника, громадського діяча Петра Одарченка «Світова слава Шевченка (Т.Г. Шевченко в світлі світової критики)», видану Українським Публіцистично-Науковим Інститутом в Чикаго в 1964 році [4]. Невелика книжечка (обсяг 56 сторінок) зі скромною м'якою обкладинкою двома кольорами (зелений та чорний), без ілюстрацій, містить однак огляд (а можливо з повним правом можна сказати і дослідження) публікацій про Т.Г. Шевченка та про переклади його творів, які вийшли в усьому світі. Заслугує безмежної поваги велика праця Петра Одарченка, який зібрав, проаналізував, систематизував та виклав у доступній формі українською мовою справді величезний матеріал. Це переклади, статті, книги, які видавались у світі різними мовами з середини ХІХ століття до середини ХХ століття, пов'язані з творчістю Шевченка, з оцінкою його творчості, з думками про його творчість. І хоч Петро Одарченко для об'єктивності говорить і про негативні публікації, присвячені творчості Шевченка, про що йдеться на одній сторінці книги [4, с. 4], але переважна більшість представників різних мов та культур, різних країн високо оцінюють творчість Т.Г. Шевченка як з ідейної, так і з художньої точок зору. Наведений у книзі об'єктивний матеріал: посилання на джерела, відповідне цитування, дозволяють автору обґрунтовано говорити про світову славу Шевченка. Скромна за формою книга свідчить про величезний внесок автора у шевченкознавство ще й тому, що на час її видання не існувало таких інформаційних та поліграфічних можливостей, які існують сьогодні. Але і сьогодні ця книга ніяк не втрачає своєї цінності. Це не тільки один з історичних пам'ятників Шевченкові, це актуальна і потрібна і сьогодні інформація, тим більш цінна, що викладена стисло і доступно для сприйняття людиною, яка в умовах іншомовного оточення прекрасно володіла українською мовою. Лаконічно викладена інформація, яка охоплює твори, пов'язані з творчістю Т.Г. Шевченка, опубліковані у великій кількості країн світу, може бути сьогодні ще цінніша на фоні величезної кількості інформації, яка не завжди є якісною.

Для збірника «Наука і культура: до 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка» видавці крім інших причин пояснюють скромність видання і тим, що «люди Наукової школи «Прекрасний світ» також допомагають дітям з особливими потребами та педагогам, які працюють із такими дітьми» [3, с. 35]. Тому

«було прийнято рішення не робити занадто розкішне видання (хоч ювілей цього і заслуговує з повним правом), а кошти спрямувати на різні форми допомоги, зокрема у творчому розвитку дітей з особливими потребами, на представлення їх творчих досягнень на конкурсах, виставках, фестивалях» [3, с. 35]. Представники Наукової школи «Прекрасний світ» та авторитетні фахівці в цій області вважають, що така допомога важлива для всебічного розвитку та для інтеграції дітей з особливими потребами у життя суспільства [3, с. 29].

За змістом збірник також містить різноманітну інформацію. Відкривається він сторінкою-епіграфом із фрагментом вступу до поеми Т.Г. Шевченка «Сон». Цей уривок допомагає зрозуміти ситуацію у світі часів Шевченка, але і сьогодні, на думку багатьох людей, залишається актуальним. Наприклад:

*«А той щедрий та
розкошний
Все храми мурує;
Та отечество так любить,
Так за ним бідкує,
Так із його, сердешного,
Кров, як воду, точить!..
А братія мовчить собі,
Витріщивши очі!
Як ягнята; «Нехай, - каже, -
Може так і треба» [3, с. 5].*

У вступі до збірника, який має форму звернення до учасників Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 200-річчю від дня народження Т.Г. Шевченка «Наука і культура», засновник та президент Центра міжнародного співробітництва, культури та розвитку «Сакура Мацурі» К.Є Семєнова підкреслила не тільки національне, але й міжнародне значення творчості Т.Г. Шевченка: «Він здобув українській літературі загальне визнання і місце в ряду національних культур... Поет став символом міжнародної гідності й національної свідомості» [3, с. 6].

У збірнику підкреслюється важливість збереження культурної спадщини, поваги до мови різних культур, з різними поглядами.

Прихильники різних історичних і культурних явищ не повинні ворогувати між собою. Людину іншої культури вони повинні розглядати як особистість, яка відрізняється від них, але також гідною поваги [3, с. 11]. Це також важливо в контексті подій в Україні 2014 року.

На сторінках збірника розглядаються, зокрема, проблеми організації праці перекладачів, які є посередниками в міжнародних кон-

тактах. На прикладі перекладачів показано, що процес праці потрібно організовувати таким чином, щоб не тільки досягались відносно вузькі професійні цілі, але й покращувався добробут працівника та суспільства. При цьому не слід забувати про стабільність економіки та гуманні відносини між людьми [3, с. 13]. На прикладі діяльності перекладачів показано також, що частину своєї праці працівник віддає іншим людям, які цього потребують, але не можуть гідно винагородити. Це так звана «альтруїстична діяльність», яка здійснюється поряд із «прагматичною діяльністю», тобто з роботою на себе. Багато людей інших професій також можуть безоплатно або за низьку плату допомагати іншим. При цьому не слід тільки зловживати з боку тих, хто організовує працю найманих працівників. «Альтруїстична діяльність» працівника – це не самоціль, а один із засобів створити сприятливі умови в суспільстві для всіх [3, с. 18].

Про міжнародне значення мистецтва пише у своїй статті «Без любові втрачають цінність квіти» мистецтвознавець О.П. Жильцова. Розписна емаль Ліможа (так звана ліможська емаль або лімозька емаль) вплинула на мистецтво інших європейських країн, зокрема і на мистецтво України. Мистецтво існує завдяки любові в найширшому розумінні – це основна думка статті. Без любові не тільки втрачають цінність квіти. Без любові знищуються твори мистецтва, занепадає культура [1, с. 24].

Велика кількість інформації різними мовами висуває проблему оптимізації навичок читання. Але не тільки збільшення обсягів прочитаних текстів, але і якість читання, досягнення читанням відповідних цілей стають завданнями освіти дорослих [3, с. 27]. Про ігрові технології в навчанні японської мови йдеться у статті Е.Е. Семєнкової [3, с. 57]. Вивчення іноземних мов, зокрема «екзотичних», незвичних за формою для європейців, якими є японська та китайська мови, потребує нових методик, ефективних та доступних для багатьох. Підкреслюється також соціальна цінність ігрової методики, яка сприяє комунікації між людьми.

Збірник «Наука і культура: до 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка» прикрашають також вірші Тетяни Комлік [3, с. 34–37]. У вірші про Женеву поетеса підкреслює гармонію прекрасної природи та культурного надбання відомого міста. Гармонія існує і в відносинах представників різних національностей, які живуть у Женеві або відвідують

місто для справ та відпочинку. Завдяки цьому зберігається краса міста, забезпечується його існування. А поетеса Елеонора Зима на сторінках збірника закликає бути разом в гармонії, посміхатись усім, кого зустрічаємо, насолоджуватись кожною миттю життя [3, с. 54].

Хоч збірник видавався в складній ситуації та ще з умовою збереження коштів для допомоги дітям з особливими потребами, сучасні поліграфічні технології дозволили більш виразне художнє оформлення, на відміну від видання П. Одарченка від 1964 року [4]. Для оформлення титульної сторінки збірника було підбрано зображення жінки з дитиною (за гравюрою Л. Ільїної), яка чудово ілюструє слова Т.Г. Шевченка: «Врага не буде, супостата, А буде син і буде мати, І будуть люди на землі» для оформлення збірника використаний також графічний автопортрет Т.Г. Шевченка [3, с. 3]. «Такі графічні роботи були підбрані з таким розрахунком, що навіть у несприятливих умовах поліграфічного виконання збережуть свою виразність» [3, с. 35].

Привертає увагу кольорова обкладинка збірника, виконана у техніці петриківського розпису художницею Ніною Рудецькою. Яскраве зображення червоних квітів, виконане соковитими фарбами, має підкреслити значення творчості Т.Г. Шевченка, його славетного ювілею [6, с. 35]. Це додатково привертає увагу до цієї видатної події. На останній сторінці обкладинки розміщено зображення панно Ніни Рудецької «Прекрасний світ – Океан Любви». Про виникнення та особливості цього твору образотворчого мистецтва, на якому засобами петриківського розпису оспівуються ідеї добра і любові, також йдеться і на сторінках збірника [3, с. 39]. У зв'язку із цією роботою наводяться також і слова, які написав на початку ХХ століття видатний вчений Нікола Тесла: «Чого нам зараз більш за все не вистачає, то це тісних контактів та

кращого взаєморозуміння між окремими людьми і суспільствами в усьому світі. Позбавитись слід від фанатичної прихильності перебільшеним ідеалам національного егоїзму, які завжди готові скинути світ у первісне варварство та конфлікти» [5, с. 78].

Висновки. Таким чином, збірник «Наука і культура: до 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка» серед інших видань, присвячених цьому славетному ювілею, відповідає тенденціям сучасного розвитку людства та ідеям, мріям, прагненням Великого Кобзаря, який мріяв про братство народів, про добробут людей праці, про процвітання своєї країни. Синтез гуманістичної науки (науки для людини), мистецтва, поезії, скромно та лаконічно, але і виразно, підкреслює значущість видатної події. Збірник можна назвати однією із спроб поєднати минуле та сучасність, показати важливість цілісного погляду на історичні події в сучасному контексті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жильцова О.П. Без любові втрачають цінність квіти (Між культурні зв'язки ліможської емалі). «Наука і культура: збірник наукових праць до 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка / Співдружність Людей Прекрасного Світу та інші. Київ, 2014. С. 21–25.
2. Михайлов А.И. Нравственность как новая стратегия в развитии государства. Златоуст: НП «Дельфис», 2000. 64 с.
3. Наука і культура: збірник наукових праць до 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка / Співдружність Людей Прекрасного Світу та інші. Київ, 2014. 58 с.
4. Одарченко П. Світова слава Шевченка (Т.Г. Шевченко в світлі світової критики). Чикаго, Ілл.: Український Публіцистично-Науковий Інститут, 1964. 56 с.
5. Тесла Н. Статті / Л.Б. Бабушкін (пер.). Самара: Агни, 2008. 579 с.
6. Уваров Ю.В. Збірник «Наука і культура: збірник наукових праць до 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка» в Національному музеї літератури України. Science, Research, Development: Philology, sociology and culturology: Monografia poconferencyjna (Berlin, 30.01.2018). Warszawa, 2018. С. 34.